

УДК 37.013.3

DOI: 10.31376/2410-0897-2023-3-53-206-212

ІДЕЇ ЕКОНОМІЧНОГО СВІТОГЛЯДУ В ОСВІТІ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Гуз Костянтин Жоржович

доктор педагогічних наук, професор кафедри розвитку освітніх галузей
Полтавська академія неперервної освіти ім. М. В. Остроградського
e-mail: konstantin.guz@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-4332-1416

Зелюк Віталій Володимирович

кандидат педагогічних наук, директор
Полтавська академія неперервної освіти ім. М. В. Остроградського
e-mail: vvzeliuk@gmail.com

Ільченко Віра Романівна

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, заввідділу інтеграції змісту загальної середньої освіти
Інститут педагогіки НАПН України
e-mail: info.dovkillya@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-2721-3877

Уперше в науково-педагогічній освіті для загальноосвітньої школи порушено проблему формування цілісності навчально-методичного забезпечення освітніх галузей на основі ідей економічного світогляду, зменшення кількості предметів у загальноосвітній школі відповідно до освітніх галузей; інтеграції змісту освітніх галузей у процесі втілення в навчальних предметах технології формування наукової картини світу, її особистісно значущої складової – життєствердного національного світу учнів, природовідповідно високих рівнів інтелекту, соціальної зрілості, здоров'я молодих поколінь та збереження чистоти довкілля для сучасних і майбутніх поколінь як умови сталого розвитку.

Ключові слова: сталий розвиток; економічний світогляд; цілісність змісту освіти; вільна особистість; образ світу особистості.

Постановка проблеми. Для сталого розвитку має бути встановлений баланс між задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь включаючи їх потребу в здоровому і безпечному довкіллі.

У Полтавській академії неперервної освіти імені М. В. Остроградського із цією метою розроблена «Концепція втілення ідей економічного світогляду в змісті предметів освітніх галузей загальноосвітньої школи», в основі якої ідеї геніального економіста і природодослідника С. Подолинського та досвід упровадження моделі освіти для сталого розвитку суспільства «Довкілля» (національного аналогу STEM-освіти), яка, починаючи з 1992 року, втілює в навчально-методичному забезпеченні ідеї С. Подолинського [1], перевірена у Всеукраїнському експерименті й реалізувалась у школах Полтавської області та України, починаючи з 1992 року, та поза межами України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження співробітників відділу інтеграції змісту загальної середньої освіти Інституту педагогіки свідчать, що програми, підручники та посібники для учнів і вчителів, які реалізують модель освіти для сталого розвитку суспільства «Довкілля», технологію формування наукової картини світу, її особистісної складової – національного життєствердного образу світу як вихідного пункту і взаємодії з дійсністю [1].

Епіграфом до аналізу останніх досліджень авторів статті [1] можна було б взяти пояснення учениці 11 класу Кременчуцького ліцею №5 Богдани Винокур до символу свого образу світу: «Природа все завчасно зрахувала, вона вже знала, що й кому потрібно... І кожному своє подарувала – бери лишень і користуйся гідно! Все таке різне, й водночас єдине. Все неповторне, але не одне... Навіщо ж бо природі та людина, що шансу зруйнувати не мине? Гармонія – синонім до природи, а рівновага – до її творінь... Ми на Землі – не перші із народів, тож нумо не зганьбімо поколінь!» [«Природознавство-11» В. Р. Ільченко, К. Ж. Гуз та ін. К.: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. С. 319].

«Грамматика любові» [2], яку на Всеукраїнських і Міжнародних конференціях у ПАНО ім. М. В. Остроградського називали настільною книгою педагогів і батьків, включає праці учасників групи «Педагогічний лікбез», автори яких впродовж багатьох років боролись за сталий розвиток вітчизни – проти інтелектуального роззброєння нації (О. Співаковський та ін.), за модернізацію змісту вітчизняної освіти (К. Ж. Гуз, В. Р. Ільченко та ін.); за відповідність навчальних видань Державному стандарту освіти [3] – формування вільної особистості з життєствердним образом світу; за відродження і впровадження моделі освіти для сталого розвитку суспільства «Довкілля» як національного надбання [4].

У працях відділу інтеграції змісту загальної середньої освіти доведено необхідність і можливість утілення в предметах освітніх галузей загальноосвітньої школи технології формування наукової картини світу, її особистісно значущої складової – життєствердного образу світу [5; 6]; цілісного світогляду

молодих поколінь і вітчизняного суспільства, створення матеріальної бази для досягнення його [7]. У кабінеті цілісного світогляду діють осередки, зокрема природничо-математичний, історичний (архетипи української нації) [9] та ін.

Співробітниками відділу інтеграції змісту загальної середньої освіти, ПАНО ім. М. В. Остроградського проводились систематичні дослідження зміни інтелекту учнів, їхнього індексу соціальної зрілості, здоров'я під керівництвом відомих в Україні психолога В. Ф. Моргуна та психолога-соціолога М. П. Лебедика [8]. Співробітники ПАНО ім. М. В. Остроградського надають допомогу домашнім школам, учні яких опинилися поза стінами рідних шкіл внаслідок воєнного стану [10].

Мета статті полягає в розкритті ролі ідей економічного світогляду під час інтеграції змісту освітніх галузей Державного стандарту, втілення цілісного їхнього змісту в навчально-методичному забезпеченні шкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. У ПАНО ім. М. В. Остроградського розроблена «Концепція втілення ідей економічного світогляду в змісті предметів освітніх галузей загальноосвітньої школи», посібник «Педагогічні основи втілення в освіті ідей економічного світогляду», які використовуються лекторами кафедри освітніх галузей та інших кафедр ПАНО під час читання лекцій педагогам. Співробітники ПАНО доносять до педагогів всіх рівнів, в тому числі до батьків – колег педагогів домашніх шкіл, діти яких перебувають за межами рідних домівок, необхідність «Концепції втілення ідей економічного світогляду в змісті предметів освітніх галузей загальноосвітньої школи».

Економічний світогляд необхідний педагогам, батькам – колегам педагогів домашніх шкіл, учням – молодим поколінням під час «виращення» ними свого національного життєствердного образу світу, починаючи з дошкілля і до останніх днів навчального процесу, оскільки саме молоді покоління мають ліквідувати наслідки воєнного та післявоєнного стану.

ПАНО ім. М. В. Остроградського має досвід втілення ідей геніального економіста і природодослідника Сергія Подолінського, які реалізувалися в моделі «Довкілля» в програмах, підручниках, посібниках для учнів та батьків разом з ідеями Дж. Дьюї (в навчальному процесі мають задовольнятися три потяги («інстинкти») учнів – до дослідження і висновків, конструювання, художнього представлення (реклами) виготовлених виробів, разом з ідеями Дж. Дьюї – формування високих рівнів інтелекту (IQ, EQ, LQ) – вербального та невербального, емоційного інтелекту, інтелекту любові (високих рівнів інтелекту діти не можуть досягти, якщо в своїх умовиводах вони не опираються на закономірність збереження – це Ж. Піаже доводить в дослідженнях, в тому числі, на своїх дітях).

До названих ідей слід додати ідеї М. В. Остроградського – «багатства виробляються руками», «розумні руки роблять розумною голову».

Названі ідеї втілювались в навчально-методичне забезпечення освітньої галузі «Природознавство» при розробленні моделі освіти для сталого розвитку суспільства «Довкілля» (національного аналогу STEM-освіти) [2, с. 103–124].

Всеукраїнський експеримент (1996–2000 рр.) довів доцільність і необхідність освітньої моделі «Довкілля» і разом з нею – доцільність і необхідність для сталого розвитку України ідей економічного світогляду, їх втілення у формуванні вільної особистості [3], освітньою характеристикою якої є життєствердний національний образ світу як вихідний пункт і результат всякої взаємодії з дійсністю, зв'язку з ВС (Всесвітом чи Всевишнім – хто як розуміє).

Настав час утілювати ідеї економічного світогляду в інших освітніх галузях – математичній, технологічній, мовно-літературній та ін.

Це питання вже порушувала газета «Людина і суспільство», яка опублікувала статтю академіка Ю. Г. Мальованого «Відродити і зберегти модель освіти «Довкілля» – національне надбання» [4].

ПАНО ім. М. В. Остроградського має можливість втілити ідеї економічного світогляду в навчальний процес викладання навчально-методичного забезпечення цілісності змісту всіх освітніх галузей як умови відбудови руйнувань воєнного стану, надати його педагогам, батькам-педагогам домашніх шкіл для українських дітей, що опинилися поза межами України. Це дасть можливість формувати у молодих поколінь образ світу зі складовою – економічним світоглядом, що формується в процесі всіх предметів.

Під час вивчення предметів, які входять в модель освіти для сталого розвитку суспільства «Довкілля» (національного аналогу STEM-освіти), формується економічний світогляд через втілення ідей геніального економіста і природодослідника С. Подолінського – застосування до пояснення понять, явищ, що вивчаються в 1–11 класах, моделювання об'єктів довкілля закономірності збереження та пов'язаних з нею закономірностей направленості процесів до рівноважного стану, періодичності процесів у довкіллі. При позбавленні користувачів дітей закономірністю збереження у них формується найнижчий тип інтелекту, який діє по вказівці або по рецепту. Це впливає з досліджень психолога Ж. Піаже, з концепції Дж. Дьюї, згідно з якою навчальний процес має забезпечити дітям їхні потяги («інстинкти») – за висловом Дж. Дьюї) до дослідження і висновків, конструювання, художнього представлення (реклами) виготовлених виробів.

Згідно з навчальними програмами, підручниками, посібниками для учнів і вчителів (батьків) учасники навчального процесу всіх ланок (дошкілля, початкова школа, 5–11 класи) на уроках у довкіллі досліджують своє середовище життя, роблять висновки, опираючись на закономірності збереження, спрямованості процесів до рівноважного стану, періодичності процесів у середовищі життя, обирають, що їм конструювати в кабінеті «Довкілля» – в мінімайстерні кабінету вони конструюють і представляють на узагальнювальному уроці свої моделі, вироби та рекламують їх.

Уже в початковій школі моделі освіти «Довкілля» чекали узагальнювальних уроків рідні (найчастіше дідуся і бабусі з нагородами – печивом, цукерками); починаючи з 6 класу, на такі уроки запрошувались представники виробництва; вони обирали собі майбутніх працівників з економічним мисленням (як використовувати закономірність збереження – при найменшій затраті енергії виконати найбільшу роботу, використати найменше ресурсів, найменше забруднити довкілля) – так з впровадженням ідеї С. Подолинського формувалася економічний світогляд молодих поколінь.

У 8–11 кл. учні працюють у «Кабінеті цілісного світогляду» [7], де наявні осередки віртуальної та доповнювальної реальності, у яких вони навчаються ремонтувати машини, виготовляти сонячні батареї, утеплювати приміщення, виготовляти вітряки для поливу городу, саду – діяти як інженери з економічним світоглядом. На пришкольніх ділянках учні вирощують овочі, фрукти; біля школи наявний технопарк (старі автівки, трактори та ін.), де учні набувають інженерної спеціальності; для дівчат є майстерня, де вони вчать шити, вишивати, готувати страви і т. ін.

Старшокласники навчаються передбачати приліт ракет, попереджати військових, знешкоджувати ракети.

На уроках навчальних предметів моделі «Довкілля» відсутні невстигаючі. Навіть ті учні, що не можуть розповідати («інклюзивні») – всі презентують свої моделі, вироби, при створенні яких виявлялось економічне мислення. Присутні на презентаціях виробів представники сусідніх зі школами виробництв, представники влади. Тих учнів, хто проявив найбільшою мірою економічний світогляд, запрошувалися на роботу.

Залишається відновити модель освіти «Довкілля», яка була поширена з 2000 року (після Всеукраїнського експерименту) в третині шкіл України, а підготовку вчителів ПАНО організує.

Для підготовки педагогів в ПАНО до реалізації Концепції економічного світогляду молодих поколінь учителі повинні мати навчальні програми, підручники, посібники для учнів і вчителів, які формують економічний світогляд молодих поколінь, здатних позбавляти країну від нанесених війною втрат.

Формування фундаментальних структур мислення учнів закінчується до 13-14 років – до 5-6 класів; до цього часу (1–6 кл.) вчителям, які будуть викладати основи формування економічного світогляду учнів, необхідно мати програми, підручники, посібники для учнів і вчителів.

Доцільно для впровадження в ПАНО підготовки вчителів до формування в учнів економічного світогляду, понять, пов'язаних з формуванням економічного світогляду, використовувати навчально-методичне забезпечення моделі освіти «Довкілля».

У посібниках (зошитах) для учнів і посібниках для вчителів, що реалізують предмети моделі освіти «Довкілля» (природничої освітньої галузі), мають бути подані завдання для учнів, при виконанні яких учням необхідно показати розуміння понять економіки, виявити економічне мислення; під час читання лекцій педагогам лектори будуть акцентувати увагу вчителів на цих посібниках, на формуванні в учнів економічного мислення, економічного світогляду.

Програми «Довкілля» (1–4 кл.) схвалені МОН; програми «Довкілля» (5-6 кл.) та експериментальна перевірка посібників до них буде закінчена до кінця 2023 року. Співавтори програм – співробітники ПАНО. Підручники і зошити для 1 класу готові. При наявності коштів на видання програм, підручників, посібників для учнів і вчителів, впровадження економічного світогляду (основ економічної освіти) ПАНО може починати з нового навчального року, використовуючи навчально-методичне забезпечення моделі «Довкілля» для початкової школи.

Усі навчальні програми, підручники, посібники для учнів і вчителів для всіх освітніх галузей мають містити технологію формування наукової картини світу (системи знань з предмету, яка ґрунтується на загальних закономірностях науки), технологію формування життєствердного національного образу світу – особистісно значимої складової НКС, який є (образ світу) вихідним пунктом і результатом взаємодії дитини (людини) з дійсністю, з ВС (Всесвітом чи Всевишнім, хто як розуміє).

Розклад для учнів має містити кількість предметів, яка відповідає кількості освітніх галузей. Ця вимога обумовлена «коренями» вітчизняної освіти – в Острозькій академії було 7 «вільних мистецтв». Згідно із законами психології 7+/-2 – та кількість інформації, яку людина одночасно може тримати у свідомості, щоб утворювати з неї цілісність і розуміти її. Розуміння – природний стан буття людини (Г.-К. Гадамер).

Діти мають зростати в «природному стані буття» – бути здоровими, щасливими, мати природовідповідно високий інтелект.

ПАНО ім. М. В. Остроградського має втілити цю концепцію в життя, щоб назва «Полтава – духовна столиця України» була підтверджена. А ПАНО виправдає заклик М. В. Остроградського «багатство виробляється руками; розумні руки роблять розумною голову».

Український народ буде суспільством із життєствердною моделлю світу – довговічним.

Концепція втілення ідей економічного світогляду в змісті освітніх галузей загальноосвітньої школи об'єднує в цілісність зміст навчальних предметів кожної освітньої галузі, цілісний зміст освіти, який засвоюють учні на кожному етапі навчання – в дошкільному віці та в 1–11 класах.

Це сприятиме розумінню засвоєних учнями знань, умінь навичок, а розуміння – природний стан буття дитини, необхідна умова зростання її здоровою, формування її природовідповідно високих рівнів інтелекту (IQ, EQ, LQ), її життєствердного національного образу світу – вихідного пункту і результату взаємодії молодих поколінь з дійсністю, які поповнюють довговічне суспільство з життєствердною моделлю світу.

Ніяке розуміння не досягається інакше як через включення нових елементів освіти в наявну цілісність (Г.-К. Гадамер), а ознакою цілісності є підлягання всіх її елементів єдиним закономірностям.

Концепція формування економічного світогляду втілює в освітню галузь ідеї геніального економіста і природодослідника Сергія Подолинського, який вважав, що економічний світогляд людини обумовлений послідовним застосуванням закономірностей збереження (додамо – та пов'язаних з нею закономірностей: спрямованості процесів до рівноважного стану, періодичності процесів у навколишньому світі) приводить під час будь якої діяльності, виконання будь якої роботи з найменшою затратою енергії, збереженням використовуваних ресурсів, найменшим забрудненням середовища життя (довкілля), збереженням його чистоти для сучасних і майбутніх поколінь.

У ПАНО ім. М. В. Остроградського на кафедрі освітніх галузей (та на інших кафедрах) ці ідеї втілюються для всіх педагогів, батьків-педагогів домашніх шкіл під час читання лекцій, під час тренінгів, під час оцінювання результатів навчання педагогів, учнів педагогами...

При цьому використовується досвід учасників Всеукраїнських та Міжнародних конференцій, які проводилися на базі ПАНО (до 2021 р. ПОППО) ім. М. В. Остроградського, матеріали конференцій (Збірники технології інтеграції змісту освіти, видані за матеріалами кожної конференції).

Над упровадженням ідей економічного світогляду в навчально-методичному забезпеченні цілісності змісту освітніх галузей працюють всі співробітники ПАНО, можна вказати наявних провідних співробітників щодо кожної освітньої галузі.

Мовно-літературна освітня галузь втілює ідеї цілісності змісту разом з ідеями економічного світогляду при участі д.п.н. (за фахом вчителя мови і літератури) Білик Н. І., редактор фахового часопису «Імідж сучасного педагога», у якому наявні матеріали про навчально-методичне забезпечення освітньої галузі з 2008 р., наприклад № 5–6 (84–86) 2008.

Математична освітня галузь – цілісність її змісту втілюється в навчальні заклади області і України при участі д.п.н., професора Гуза К. Ж. (учителя фізики і математики). Оприлюднено в збірниках «Технології інтеграції змісту освіти», рівні втілення загальних закономірностей науки та пов'язаних з ними ідей економічного світогляду педагогів, учнів, молодих поколінь.

Природнича освітня галузь з 1994 р. стала основою цілісності знань, яка базується на ідеях геніального природодослідника і економіста С. Подолинського і відома в Україні і поза її межами як модель освіти для сталого розвитку суспільства «Довкілля» (модель освіти «Логіка природи» в зарубіжних енциклопедіях, наприклад, Г. К. Селевка).

Про цю модель освіти відомо в інтернеті під рубрикою «Світові тенденції – вітчизняні перспективи в освіті». У ній іде мова про 500 праць В. Р. Льченко і 80 праць К. Ж. Гуза, які доводять необхідність формування в молодих поколінь життєствердного національного образу світу. Це перспективи втілення «тенденції» в предметах всіх освітніх галузей. При реалізації Концепції – втіленні ідей економічного світогляду, у навчально-методичному забезпеченні всіх освітніх галузей «перспективи вітчизняної освіти» будуть утілені у вітчизняній освіті.

До 500 праць видавництва «Довкілля-К», у яких іде мова про необхідність дітям життєствердного національного образу світу як захисту від всіх негараздів, зв'язку дитини (людини) з ВС (Всевишнім чи з Всесвітом, хто як розуміє), можуть і мають бути додані праці з інших освітніх галузей.

Цілісність змісту навчально-методичного забезпечення соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі розробляється редактором «Постметодики» С. Г. Дудком, кандидатська дисертація якого «Дидактичні засади здоров'язбережувального середовища учнів початкової школи» стосується дослідження умов збереження і зміцнення здоров'я дітей, формування їхнього життєствердного образу світу, основною складовою якого є втілення вимог до зміцнення здоров'я як умови здоров'я нації. Багаторічна співпраця С. Г. Дудка із сумчанином В. П. Базарним, дослідником залежності здоров'я молодих поколінь і нації в цілому від освіти, сприяла роботі по дослідженню інтелекту, коефіцієнта (індекса) соціальної зрілості учнів, яка проводилась під час експериментальної перевірки моделі освіти для сталого

розвитку суспільства «Довкілля» (національного аналогу STEM-освіти) під керівництвом В. Ф. Моргуна, В. П. Лебедика (монографія «Створення опорної школи повного дня як навчально-виховного комплексу») [8] і зараз слугує при впровадженні ідей цілісного світогляду в навчальний процес освітніх галузей.

Навчально-методичного забезпечення цілісності змісту технологічної освітньої галузі розробляється при участі академіка, д-ра пед. наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки В. Р. Ільченка (учитель фізики і основ виробництва), завідувача обласного відділу освіти Є. О. Кончаловського, відомого в Україні спеціаліста по створенню відео (система уроків у довкіллі) О. О. Тимчука (учитель трудового навчання і загальнотехнічних дисциплін, методист з профорієнтації).

Навчально-методичне забезпечення цілісного змісту інформатичної освітньої галузі плануємо розробляти при участі голови військової держадміністрації області Д. С. Луніна, випускника Національного технічного університету, факультету інформатики і правознавства, бакалавра з інформатики і підприємництва; д-ра пед. наук Кононець Н. В. (учитель математики і інформатики), завкафедри економіки економічно-правового коледжу.

Навчально-методичного забезпечення цілісного змісту історичної освітньої галузі планується розробляти при участі директора ПАНО Зелюка В. В. (учитель історії), академіка Курила В. С. (учитель історії), д.п.н., нагороджений орденом «За заслуги» I ступеня; ця державна нагорода є відзнакою високих заслуг В. С. Курила в економічній, науковій, соціально-культурній, громадській та інших сферах суспільної діяльності, В. Ю. Стрельнікова (учитель історії) [9].

Навчально-методичне забезпечення мистецької освітньої галузі планується розробляти при участі канд. пед. наук Олійник І. М. (учитель початкових класів) співавтори програми «Довкілля» (1–4 кл.), схваленої МОН; Т. В. м. Водолазської, канд. пед. наук (учитель початкових класів і мистецтва), Л. Л. Халецької (учитель співів, музичний вихователь).

Навчально-методичне забезпечення цілісного змісту фізкультурної освітньої галузі планується розробляти при участі канд. пед. наук, підполковника ЗСУ Е. Бородая, В. М. Білохи (учитель фізкультури).

Згідно з Концепцією економічного світогляду, яка спрямовує зміст освітніх галузей на формування їхнього навчально-методичного забезпечення як цілісності, в основі якої ідеї економіста і природодослідника С. Подолинського та архетипи українського народу («мова, віра, козацька відвага» – за С. Кримським), в систему уроків з фізкультурної освітньої галузі включаються уроки в довкіллі, під час яких учні згадують заповіді пращурів, вчать захисту довкілля від ракет, готуються до відбудови рідної України з її воєнного та післявоєнного стану.

Згідно з Концепцією формування економічного світогляду навчальні програми, підручники, посібники для учнів і вчителів мають містити технологію формування наукової картини світу, її особистісно значущої складової – життєствердного національного образу світу учнів, який включає ідеї економічного світогляду.

Співробітники ПАНО працюють над підготовкою для педагогів, батьків посібників по впровадженню Концепції, цілісності викладання освітніх галузей в загальноосвітній школі, в домашніх школах. (Можна говорити про поширення ідей еліти планети – Римського клубу, яке на Полтавщині почалося в США 37 – в авторській школі «Цілісної свідомості ділової людини» (1992 р.) через утілення ідей економічного світогляду завдяки діяльності ПОППО ім. М. В. Остроградського.

75 модельних навчальних програм для базової середньої освіти отримали гриф «Рекомендовано МОН».

Співробітники ПАНО ім. М. В. Остроградського планують з цих модельних програм створити навчальні програми (а до них і підручники, посібники для учнів і вчителів), які будуть реалізувати Концепцію формування економічного світогляду – втілювати ідеї еліти планети – Римського клубу і водночас ідеї підготовки молодих поколінь до усунення проблем воєнного і післявоєнного стану в Україні, боротьби освітян всіх рівнів за перемогу України.

Можливо, завдяки втіленню Концепції в навчально-методичне забезпечення всіх освітніх галузей у розкладі шкіл з'явиться 7 ± 2 предметів, як це було в Острозькій академії, де вивчалось 7 «вільних мистецтв». І буде вітчизняна освіта, що поширюється з духовної столиці України, створювати природний стан буття молодих поколінь, умови для вирощення життєствердного національного образу світу кожної дитини (людини), умови формування життєствердної моделі світу суспільства...

І здійснився мрія М. В. Остроградського – «багатства виробляються руками», «розумні руки роблять розумну голову».

А кабінети «Довкілля», «Цілісного світогляду» з осередками: «мінімайстерня», «віртуальна та доповнювальна реальність» будуть тиражуватись в усьому світі не тільки в «Домашніх школах», які з'явилися по всьому світу у зв'язку з воєнним станом рідної землі.

ІМЗО має затверджувати навчальні програми, підручники. Нагадаємо, що стаття Гуза К. Ж., Ільченко В. Р. «Модернізація змісту освіти як національна проблема» була надрукована в часописі «Педагогіка» (2011 р.), виставлена в Інтернеті і під нею мільйони послідовників.

Матеріальну складову навчального середовища для реалізації Концепції втілення ідей економічного світогляду забезпечують О. Г. Ільченко (канд. пед. наук, за спеціальністю фізик, астроном, спеціаліст з використання і ремонту техніки, догляду за садом і городом), Чарченко П. С., канд. пед. наук при допомозі співробітників ПАНО.

Висновки. Концепція втілення ідей економічного світогляду в змісті освіти загальноосвітньої школи, післядипломній освіти, освіти вищих навчальних закладів дасть можливість наблизити їхню діяльність до реалізації сталого розвитку вітчизняного суспільства.

Список використаної літератури

1. Друковані праці співробітників НМЦ і лабораторії інтеграції. URL: <http://www.dovkillya.org.ua/osvitnya-sistema-dovkillya.html> (дата звернення: 21.08.2023).
2. Грамматика любви : науково-публіцистичне видання / укладач В. Р. Ільченко; під редакцією В. Р. Ільченко та В. А. Продавчица. Полтава, Одеса, 2017. С. 103–135. (URL: <https://www.facebook.com/groups/778488685585903/files/>) (дата звернення: 21.08.2023).
3. Державний стандарт базової середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16> (дата звернення: 21.08.2023).
4. Мальований Ю. І. Відродити і зберегти «Довкілля». *Всеукраїнська газета «Освіта і суспільство»*. 2022. № 6–7 (51–52). С. 12. URL: https://naps.gov.ua/ua/press/about_us/2802/ (дата звернення: 21.08.2023).
5. Формування наукової картини світу учнів ліцею в умовах інтеграції змісту освітніх галузей : практичний посібник / В. Р. Ільченко, К. Ж. Гуз, Т. М. Засекіна, О. Г. Ільченко, О. С. Гринюк, М. А. Антонюк, І. М. Олійник, Н. І. Білик, А. Х. Ляшенко, В. П. Педенко [Електронне видання]. Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2021. 324 с. URL: <https://undip.org.ua/library/formuvannya-naukovoi-kartyny-svitu-uchniv-litseiu-v-umovakh-intehratsii-zmistu-osvitnikh-haluzey-praktychnyy-posibnyk/> (дата звернення: 21.08.2023).
6. Контроль освітніх результатів учнів ліцею в умовах інтегрованого навчання : методичний посібник / В. Р. Ільченко, К. Ж. Гуз, Т. М. Засекіна, О. Г. Ільченко, О. С. Гринюк, М. А. Антонюк, І. М. Олійник, Н. І. Білик, А. Х. Ляшенко, В. П. Педенко [Електронне видання]. Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2021. 150 с. URL: <https://undip.org.ua/library/kontrol-osvitnikh-rezultativ-uchniv-litseiu-v-umovakh-intehrovanoho-navchannia-metodychnyy-posibnyk/> (дата звернення: 21.8.2023).
7. Ільченко О. Г. Кабінет цілісного світогляду в старшій школі. *Технології інтеграції змісту освіти* : зб. наук. праць Всеукраїнського круглого столу «Інтеграція змісту освіти в профільній школі» (17 квітня 2019 р.). Вип. 11. Полтава : ТОВ «АСМІ», 2019. С. 137–140.
8. Лебедик М. П., Моргун В. Ф. Створення опорної школи повного дня як навчально-виховного комплексу : монографія / авт. вступу Н. М. Врадій; наук. редактор і авт. післямови В. В. Радул. Харків : Мачулін, 2020. 314 с.
9. Зелюк В. В. Роль архетипів в інтеграції змісту національної освіти. *Технології інтеграції змісту освіти* : зб. наук. пр. Всеукраїнського круглого столу «Інтеграція змісту освіти в профільній школі» (17 квітня 2019 р.). / Інститут педагогіки НАПН України; Полтав. обл. ін-т післядипл. пед. освіти ім. М. В. Остроградського / головн. ред. В. Р. Ільченко. Вип. 11. Полтава : ПОППО, 2019. С. 6–10.
10. Ільченко В. Р., Зелюк В. В., Гуз К. Ж. Проект моделі домашньої школи «Дім і довілля» як втілення новаторської технології в умовах воєнного стану. *Постметодика*. 2022. № 1–2 (137–138). С. 2–4.

IDEAS OF ECONOMIC OUTLOOK IN EDUCATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF SOCIETY

Guz Konstantin

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of Development of Educational Branches
Poltava Academy of Continuing Education named after M. V. Ostrohradskyi

Zeliuk Vitalii

Candidate of Pedagogical Sciences
Director of M. V. Ostrohradskyi Poltava Academy of Continuing Education

Ilchenko Vira

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Full Member of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine,
Head of the Department of Integration of General Secondary Education Content
Institute of Pedagogy of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

Introduction. The paper investigates the issue of the sustainable development of society as establishing a balance between satisfying the modern needs of humanity and protecting the interests of future generations through the implementation of the concept of embodying economic worldview ideas in the content of the subjects of educational branches in secondary school.

Purpose. The purpose of this article is to reveal the role of the ideas of the economic worldview while integrating the content of the state standard educational branches and their integral meaning embodiment in the education and methodological maintenance of school education.

Methods. The content analysis of the economic worldview ideas and the State Standard educational branches for the comprehensive school; the analysis of education and methodological support for the content integration of educational branches and its implementation according to the State Standard goal (the formation of a free

personality, whose educational characteristic is a personal significant component of the scientific worldview that is a life-affirming national image of the world as a starting point and the result of interaction with reality, a representative of society with a life-affirming model of the world that is a condition for sustainable development of society).

Results. M. V. Ostrogradsky PANO employees implemented the formation of the integrity of the educational branches content of secondary school based on the ideas of the economic worldview, developed the «Implementation concept of the economic worldview ideas in the content of the educational branches subjects of the secondary school» and a methodological teacher's guide (including home schools teachers) for use by M. V. Ostrogradsky PANO lecturers; educational and methodological support is being developed, embodying the ideas of the economic worldview, as the basis of the integrity of the content of implementing educational branches; they plan to provide schools in Ukraine and home schools abroad with such textbooks, manuals for students and teachers through the publishing house «Dovkillia-K.»

Originality. For the first time in the education of Ukraine, S. Podolynskiy's ideas of the economic worldview, the brilliant naturalist and economist, were embodied in the «Concept» and the methodological manual that can be used during the educational process by M.V. Ostrogradsky PANO lecturers to reveal the integrity of the content of the educational branches of secondary education and to fulfill the State Standard as the formation of the free personality of students, their life-affirming national image of the world, which connects the child (human) with the Universe (the Universe or the Almighty, who understands).

Conclusion. The ideas of the economic worldview can provide educational and methodological support, a holistic educational environment for all educational branches, and a high level of intelligence development for younger generations, which is necessary to overcome losses due to the martial law in Ukraine and achieve sustainable development and longevity for the national society.

Key words: sustainable development; economic worldview; the integrity of the education content; free personality; the personal worldview.

References

1. Drukovani pratsi spivrobotnykiv NMTs i laboratorii intehratsii [Printed works of employees of the scientific-methodical center and integration laboratory]. URL: <http://www.dovkillia.org.ua/osvityna-sistema-dovkillia.html> [in Ukrainian].
2. Ilchenko V.R., Prodaievych V.R., Prodaievych V.A. (2017). *Hrammatyka liubvy: naukovo – publitsystychnye vydannia. [Grammar of love: scientific and journalistic edition]*. Poltava, Odessa: 304 p. Electronic resource. Access mode: <https://www.facebook.com/groups/778488685585903/files/> [in Ukrainian].
3. *Derzhavnyi standart bazovoi serednoi osvity: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30 veresnia 2020 r. [State standard of the general secondary education: Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated September 30, 2020 No. 898]*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16> [in Ukrainian].
4. Maliovani, Y. I (2022). *Vidrodyty I zberehty «Dovkillia». Vseukrainska hazeta « Osvita i suspilstvo» [Revive and preserve the «Environment». All-Ukrainian newspaper «Education and Society»]. №6-7 (51-52). P. 12.* URL: https://naps.gov.ua/ua/press/about_us/2802/ [in Ukrainian].
5. Ilchenko V.R., Huz K.Zh., Zasekina T.M., Ilchenko O.G., Hrynyuk O.S., Antonyuk M.A., Oliynyk I. M., Bilyk N. I., Liashenko A. Kh., Pedenko V. P. (2021). *Formuvannia naukovo kartyny svitu uchniv litseiu v umovakh intehratsii zmistu osvitynih haluzei: praktychnyi posibnyk [Formation of lyceum students worldview while integrating the content of educational branches: a practical guide: electronic edition]*. Kyiv: CONVI PRINT, 324 p. URL: <https://undip.org.ua/library/formuvannia-naukovo-kartyny-svitu-uchniv-litseiu-v-umovakh-intehratsii-zmistu-osvitynih-haluzey-praktychnyy-posibnyk/> [in Ukrainian].
6. Ilchenko V.R., Guz K.Zh., Zasekina T.M., Ilchenko O.G., Hrynyuk O.S., Antoniuk M. A., Oliynyk I. M., Bilyk N. I., Liashenko A.Kh., Pedenko V. P. (2021). *Kontrol osvitynih rezultativ uchniv litseiu v umovakh intehrovanoho navchannia: metodychnyi posibnyk [Control of educational results of lyceum students during integrated education: methodical manual]. Electronic editio]*. Kyiv: CONVI PRINT, 150 p. URL: <https://undip.org.ua/library/kontrol-osvitynih-rezultativ-uchniv-litseiu-v-umovakh-intehrovanoho-navchannia-metodychnyy-posibnyk/> [in Ukrainian].
7. Ilchenko, O. G. (2019). *Kabinet tsilishnoho svitohliadu v starshii shkoli. Tekhnologii intehratsii zmistu osvity. Vseukrainskoho kruhloho stolu «Intehratsiia zmistu osvity v profilnii shkoli» [Cabinet of a holistic worldview in high school. Technologies of education content integration : collection of scientific proceedings of the All-Ukrainian round table «Integration of education content in a profile school»]*. Poltava: ASMI LLC. P. 137-140. [in Ukrainian].
8. Lebedyk, M.P., Morgun, V.F. (2020). *Stvorennia opornoï shkoly povnoho dnia vak navhalno - vykhovnoho kompleksu: monografiia [Creation of a full-day basic school as an educational complex: a monograph]*. Kharkiv: Machulin, 314 p. [in Ukrainian].
9. Zeliuk, V. V. (2019). *Rol arkhetyviv v intehratsii zmistu natsionalnoi osvity. Tekhnologii intehratsii zmistu osvity. Vseukrainskoho kruhloho stolu «Intehratsiia zmistu osvity v profilnii shkoli» [The role of archetypes in the integration of the content of national education. Technologies of integration of the content of education: coll. of science of the All-Ukrainian Round Table «Integration of the content of education in a specialized school»]*. Issue 11. Poltava: POIPPO. P. 6-10. [in Ukrainian].
10. Ilchenko, V.R., Zeliuk, V.V., Guz K.Zh. (2022). *Proiekt modeli domashnoi shkoly «Dim I dovkillia» yak vtillennia novatorskoi tekhnologii v umovakh voiennoho stanu. Postmetodyka [The embodiment of innovative technology during martial law. The project of the home school model «Home and environment». Postmethodology]*. №1-2 (137–138). P. 2-4. [in Ukrainian].

Отримано редакцією 18.09.2023 р.